

EGLĖ GERULAITYTĖ

Lyg pats būčiau keliavęs – tos pačios pažįstamos baimės, tie patys klausimai ir vienintelis atsakymas – eiti, važiuoti, dabar. Skaitytojai, sėskite ant motociklo Eglei už nugaros, ji jus smagiai pavėžins bekelėmis po Ameriką ir labai daug ką papasakos!

Keliautojas, rašytojas DAINIUS KINDERIS

AMERIKA BE DANGORAIŽIŲ

Bastūnės liudijimai 2

TYTO ALBA



EGLĖ GERULAITYTĖ

AMERIKA BE DANGORAIŽIŲ

Bastūnės liudijimai 2

VILNIUS 2019

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Eglė Gerulaitytė, 2019

© Paul Stewart, nuotraukos, 2019

© „Tyto alba“, 2019

ISBN 978-609-466-380-2

TURINYS

LAKIOJO SMĖLIO SPĄSTUOSE	9
TŪKSTANTIS METŲ	29
NUO POLIARINIO RATO IKI AFRIKOS	41
AMERIKA BE DANGORAIŽIŲ	57
SNIEGO ŽMOGAUS PĖDSAKAI	73
ALIGATORIŲ MEDŽIOTOJAI IR VUDU KARALIENĖS	83
LABRADORO GIRIOS.....	99
RUDUO UOLINIUOSE KALNUOSE	131
MEKSIKOS SIDABRO KELIAIS	151
GVATEMALOS MAJĖS	193
BIENVENIDOS A CUBA SOCIALISTA	215
TARP JAMAİKOS IR PROVIDENSIJOS	259
PANAMOS ŽVAIGŽDŽIŲ ŽMONĖS	267

GVATEMALOS MAJĖS

*Not all those who wander are lost.**

J. R. R. TOLKIEN

Mano ir Polo leidimai keliauti Meksikoje ėjo į pabaigą. Paskubomis pervažiavę Čiapaso valstiją, kirtome Gvatemalos sieną ties La Mesilja ir duobėtais, purvinais Gvatemalos keliais taikėmės Čičikastenango miestelio link. Nors Gvatemala iš pirmo žvilgsnio rodėsi panaši į Meksiką, žmonės čia gyveno kur kas skurdžiau: šiapus sienos daugėjo palaikių, medinių, skarda dengtų lūšnų, nevalyvų nuskarusių vaikėzų, prašančių išmaldos, ir žemaūgių, plačiaklubių majų kilmės indėnių, pakelėse pardavinėjančių meksikines slyvas.

Čičikastenangas, kičių indėnų kaimas Gvatemalos aukštikalnėse, mus pasitiko keпамų kukurūzų tortilijų kvapu, kelio dulkėmis, gimtąja kičių kalba šnekančiais vietiniais ir šurmuliuojančiu turgumi, skaičiuojančiu šimtmečių istoriją. Aplink XVI amžiaus Šv. Tomo bažnyčią, kurią katalikų kunigai dalijosi su majų šamanais, išsidėstęs Čičikastenango turgus spalvomis ir triukšmu atgyja ketvirtadieniais bei sekmadieniais. Iš aplinkinių kaimų ir gyvenviečių turgaus die-

* Ne visi, kurie klajoja, yra pasiklydę.







nomis į Čičikastenangą suplaukia tūkstančiai kalniečių, atvežančių parduoti vištas, bulves ir gerai galastas mačetes, odinius batus ir paršelius, o vietiniai turguje pardavinėja kopalio smilkalus ir ritualines kaukes, gėles aukoms ir kuniškus lūpdažius, vaistažoles, palaiminimus ir spalvingas austas vaikų nešykles bei skaras; čia galima rasti taivanietiško radijo imtuvų, odinių sandalų, spalvoto stiklo karolėlių, audinių, prieskonių ir daržovių, meksikinių slyvų ir kukurūzų, medinių kryželių ir šventinių šokių kaukių, vielos ritinių ir margų moterų sijonų, pupelių maišų ir kiaulienos kumpio. Čičikastenange maišosi vietinių kičių ir kitų mažų genčių indėnų bei metisų prekijai, persekiojantys pasiklydusius vakariečius keliautojus ir garsiai reklamuojantys savo prekes, katalikų vienuolės ir vietiniai kalnų raganiai, o prie Šv. Tomo bažnyčios laiptų nuolat smilkomi kopalio smilkalai konkuruoja su šviežių gėlių ir čia pat čirškinamos mėsos aromatais.

Išgiję švelnios odos sandalų porą ir nusiderėję kilogramą meksikinių slyvų, palikome spalvingą Čičikastenangą už nugaros. Antrąją šalies sostinę vadinamoje Antigva Gvatemaloje netrukus turėjo prasidėti *semana santa*, šventoji savaitė, ir mes nė neketino praleisti iškilmių.

Kaip ir daugybės kitų gvatemalietiško švenčių, *semana santa* tradicija prasidėjo ne kur kitur, o Ispanijoje. Prasidedanti prieš Verbų sekmadienį ir pasibaigianti Velykomis šventoji savaitė Gvatemaloje prigijo itin stipriai: dievinantys spalvingas ikonas, aukas dievams ir įvairiausias šventes, vietiniai majai, kakčikelių ir kičių genčių indėnai noriai priėmė iškilinguosius katalikų ritualus.

Kiekvienos *semana santa* dienos išvakarėse Antigva Gvatemalos gyventojai užtveria senamiesčio gatves ir imasi *alhombros*, arba „kilimų“, kūrimo. Šie „kilimai“, gaminami iš spalvotų pjuvenų, gėlių žiedlapių, įvairių žolių bei spalvingų puošmenų, paprastai driekiasi per penkiolika metrų ir vaizduoja tiek Jėzų, Mariją arba įvairias biblines scenas, tiek indėniškus vaizdinius: Gvatemalos nacionaliniu simboliu tapusį paukštį kecalį, įvairias aukas iš vaisių ir daržovių arba netoli Antigva Gvatemalos stūksantį Agvos ugnikalnį. Garsieji Antigva Gvatemalos *alhombros* kuriami su didžiule atida ir meile, miestelėnai neretai pluša per visą naktį, kad kuo išpūdingiau papuoštų savo gatvę.

Tačiau fantastiškųjų *alhombros* gyvenimas, panašiai kaip ir tibetietišųjų mandalų, būna neįtikėtinai trumpas: kiekvieną dieną



šventinės procesijos būtinai eina per visus miesto „kilimus“ ir visiškai juos sutrypia. Paskui procesiją keliaujantys tvarkdariai kaipmat sušluoja spalvingą iš *alhombros* likusią masę į šiukšliavežį, ir miesto grindinys vėl lieka toks pat, tarsi išpūdingųjų gėlių „kilimų“ nė nebūtų buvę. Taip, pasak antigviečių, primenama visiems, jog šioje žemėje niekas netrunka amžinai: nei gyvenimas, nei mirtis.

Procesijos Antigva Gvatemaloje neretai vyksta visą dieną, o kartais – ir visą parą. Nešini milžiniškomis, tonas sveriančiomis ikonomis, kurias miesto skulptoriai ir dailidės kruopščiai kuria ištisus metus, žmonės lėtai keliauja miesto gatvėmis. Priešais procesiją paprastai eina dešimtys jeruzaliečių kostiumais aprengtų vaikų arba paauglių, nešančių didžiules rūkstančias smilkykles, o už jų rikiuojasi tam tikrą sceną iš Jėzaus kančios vaizduojantys aktoriai: rūsūs



„romėnai“ ant nertėjančių žirgų, kryžius velkantys „nusikaltėliai“, raudančios moterys. Paskui juos seka iškilūs bažnyčių kunigai, vadovaujantys procesijai ir taip pat nešantys smilkykles, o iškart už jų kankinamai lėtai slenka keturiasdešimties – šešiasdešimties žmonių nešamos didžiosios ikonos. Iš paskos eina orkestras, o iškart už muzikantų – spalvingųjų *alhombros* rinkėjų ir tvarkdarių ariergardas.

Stovėdami vakarėjančioje senamiesčio gatvelėje, klausėmės kimaus būgnų ir trimitų griausmo, pamažu artėjančio grindiniu. Netrukus gatvėje pasirodė tamsūs, veidus kaukėmis pridengę siluetai, nešini didžiulėmis rūkstančiomis smilkyklėmis, o iškart po jų – grėsmingos gobtuvais vilkinčios figūros, rankose laikančios didelius juodus kryžius. Troškus smilkalų tvaikas pripildė visą gatvelę, o gobtuvėtieji siluetai nenumaldomai judėjo į priekį, lydimi veriančios orkestro raudos. Gatvių žibintai pritemo, uždengti tirštų smilkalų, ir galiausiai iš prieblandos ir dūmų išniro gigantiška Jėzaus, klumpančio po kryžiumi, ikona. Juodai pasipuošę ikonos nešėjai ritmingai siūbavo pirmyn ir atgal, vadovaujami žilaplaukio vyskupo; gatvelės šonuose, prisispaudę prie namų sienų, žmonės žegnojosi ir murmėjo maldas. Tiršti smilkalų dūmai dusino ir graužė akis, kurtinamas orkestro rypavimas, rodėsi, aidėjo nuo kiekvieno senovinio Antigva Gvatemalos mūro, moterys verkė ir meldėsi, o vyrai, nusiėmę skrybėles, tyliai stebėjo procesiją. Atrodė, jog trumpam persikėlėme į keistą viduramžių miestą, kupiną niūrių vienuolių ir dvasi-ninkų, didžiųjų smilkyklių ir kraupiųjų siluetų, veidus slepiančių po milžiniškais gobtuvais...

„Manot, žmogeliai už dyką atšvenčia bažnytinį karnavalą? Kur tau! – paniekinamas Džulijaus, italų ir šveicarų kilmės motociklininko, pakvietusio mus pasisvečiuoti Antigva Gvatemaloje, balsas tarsi išplėšė iš fantasmagoriško sapno. – Katalikų Dievas net ir čia susižeria gražaus pinigėlio: juk nešti ikonas – ypatinga garbė, už ją kiekvienam tenka susimokėti bent po penkiasdešimtį Gvatemalos kecalių – ir tai tik už vieną kvartalą. Jei nori nešti ikoną per visą miestą, mokėk daugiau, – kandžiai pasakojo Džulijus. – Per visą *semana santa* Katalikų bažnyčia susišluoja per milijoną Gvatemalos kecalių. Kaži kaip į tai būtų pasižiūrėjęs jų Jėzus“, – piktinosi jis, vesdamas mus klaidžiais miesto labirintais.

Gvatemaloje gyvenęs beveik keturiasdešimt metų Džulijus pagaliau pasidavė: nusprendęs palikti klestintį kavos ir kardamono verslą Antigva Gvatemaloje, Džulijus su savo gvatemaliete žmona Luiza ketino keltis į Čilę. „Gvatemala galėjo būti nuostabi šalis – su savo mažais jaukais kolonijinio stiliaus senamiesčiais, žygių ir kalnų dviračių trasomis, džiunglių lodžijomis... Tačiau, ačiū Kolumbijai ir Meksikai, čia telikusi korupcija, nusikalstamumas ir kartais išsiveržiantys ugnikalniai, – emocingai gestikuluodamas pasakojo Džulijus. – Taip, Gvatemaloje nedaug narkotikų ar narkotikų kontrabandos, užtat mes efektyviausiai visoje Centrinėje Amerikoje plaunam pinigus. Užsuk kada į Gvatemala Sitį, kuris pilnas pristatytas butų ir namų kompleksų. Pabandai ten išsinuomot būstą, savininkas atsako, jog viskas užimta – tačiau realiai pastatai stovi tušti. „Ant popieriaus“, žinoma, jie duoda didžiulius pelnus, ir taip gvatemaliečiai

plauna pinigus. Čia, Gvatemaloje, gali gauti net dvidešimt švarių centų nuo dolerio – negirdėti pelnai. Ir tai nesustabdoma, nes pinigų masiškai plauna visi“, – sukiudamasis virtuvėje ir gamindamas vakarienę, kalbėjo Džulijus.

Įžvalgaus humoro jausmo, sidabruotais smilkiniais ir nuolat su nedideliu espresso puodeliu rankoje Džulijus veikiau priminė elegantišką Milano ar Sevilijos profesorį, o ne Gvatemalos kavos plantacijų savininką, puikiai mokantį vietinių indėnų kalbą ir gebantį susitvarkyti su medžiokliniu šautuvu. „Ak, na, Gvatemaloje pražilti nesunku. Kol dirbau Gvatemala Sityje, į darbą nuolat važiuodavau su užtaisytu ginklu automobilyje, o Luizai visuomet sakydavau, kad keliaudama būtinai užsirakintų duris ir uždarytų mašinos langus, juk mieste gali bet kada apiplėšti arba pagrobti. Visas šis stresas, įtampa – kam man to reikia! Tik senojo ugnikalnio fejerverkų turbūt pasiilgsiu... et“, – numojo ranka Džulijus, meistriškai tiekdamas *penne carbonara* lėkštes.

Jo žmona Luiza – nedidelio ūgio, didžiulėmis svajingomis akimis – Džulijaus tiradų klausėsi su švelnia meile. Įsitaisiusi mėnulio pilnaties nutviekstame sode, atsirėmusi į dailios baltos kėdės atlošą ir prisidegusi cigaretę, Luiza, atrodo, sapnuoja atviromis akimis.

„Žinai, Gvatemala – tai vyrų šalis. Prieš ištekdama moteris priklauso tėvui, o po vestuvių – vyrui. Mes atiduodame ne tik pavardes, bet ir svajones, asmenybes, planus... Dabar nebegalėčiau būt ištekęjusi už gvatemaliečio. Argi ne keista, kad save atrandu tik dabar, vyresnė nei penkiasdešimties, jau užauginusi sūnų, sukūrusi ir par-

davusi verslą? – lėtai purtydama cigaretės pelenus šypsojosi Luiza. – Žinai, man atrodo, moterys radikalėja vėliau nei vyrai. Jie maištauja jaunystėje, o paskui tampa pilvotais bankininkais arba prezidentais. O merginos jaunystėje mėgina prisitaikyti, ieškodamos meilės, ir tik daug vėliau, sulaukusios keturiasdešimties ar penkiasdešimties, at-randa savo pačių balsą, savo jėgą, ir ima reikalauti daugiau erdvės, – katiniškai ramiu tonu kalbėjo Luiza. – Baisiausią daugybę laiko bu-vau tokia, kokios iš manęs tikėjosi Gvatemala: graži ir elegantiška, mylinti motina, nuolanki žmona, turtinga verslininkė. O dabar tesu žylanti refleksologijos studentė, dievinanti vienatvę ir knygas, bet, žinai, niekuomet gyvenime nesijaučiau geriau. Argi ne absurdas?“ – šyptelėjo ji, skimbčiodama sidabro apyrankėmis.

Tiesa, už erdvios Luizos ir Džulijaus vilos sienų virė visai ki-toks gyvenimas: pasibaigus *semana santa* iškilmėms ir atslūgus pi-ligrimų, keliautojų ir turistų srautams, indėnės pagrindinėje miesto aikštėje vėl pardavinėjo ryškiaspalves austas skaras ir apyrankes, turgaus prekijai ginčijosi dėl kukurūzų kainų, o taksi vairuotojai ir mopedus pasibalnoję miestelėnai zujo pirmyn ir atgal chaotiško eis-mo gatvėmis.

Araselė, dvidešimt aštuonerių metų kakčikelių genties mergi-na, kiekvieną rytą pradėdavo centrinėje Antigva Gvatemalos aikštė-jė. Čia, susikrovusi pačios austas skaras, šalius ir vaikų nešykles ant nugaros, ji lėtai žingsniuodavo aplink aikštę, siūlydama suvenyrus vakariečiams keliautojams, turistams ir pasiturintiems gvatemalie-čiams. Kartais, padėjusi ryšulį ant žemės, Araselė prisėdavo pail-

sėti, tačiau čia pat vėl užsiversdavo našta ant nugaros ir keliaudavo toliau. Paprastai per dieną ji taip užsidirbdavo apie penkis–dešimt dolerių.

Visą dieną praleidusi ant kojų, vakare Araselė pasiimdavo dvi savo dukreles iš dieninės mokyklos ir autobusu dardėdavo dulkėtu keliu iki nedidelės šalia Antigva Gvatemalos įsikūrusios gyvenvietės. Pavalgydinusi ir suguldžiusi mergytes į lovą, Araselė sėsdavo prie audimo staklių ir keletą valandų ausdavo naujas skaras, diržus bei plaukų papuošalus, o tuomet, pamiegojusi apie ketvirtą valandų, vėl leisdavosi į miestą.

„Jau du mėnesius gyvenu be vyro – tu tik niekam nesakyk, pas mus tai baisi gėda... tačiau jis pragerdavo visus pinigus, mušdavo mane ir mergaites, todėl liepiau jam išeiti. Taip likome trise, – pašnibždomis pasakojo Araselė, mums susėdus ant medinio suolelio skvere. – Tėvai man nepadeda – motina rūpinasi sergančiu tėvu, taigi aš sukuosi viena. Bet žinai? Motina man sakė, jog be vyro išgyventi neįmanoma, jog privalau savo vyrą laikyti namuose, net jei jis geria ar mušasi, bet dabar aš visus uždirbtus pinigus pasilaikau sau ir mergaitėms ir mes gyvenam kur kas geriau“, – džiaugsmingai bėrė Araselė. Kaip ir dauguma kitų kakčikelių genties merginų, Araselė baigė tik penketą klasių, ištekėjo būdama devyniolikos, o vienintelis jai pažįstamas amatas buvo spalvingos genties tekstilės audimas. Kresna, juodaplaukė, pasipuošusi tradiciniu kakčikelių kostiumu – spalvingais raštais puošta austa palaidine ir ilgu ryškiu sijonu – Araselė beveik nesiskyrė nuo kitų Antigva Gvatemalos moterų, dienų

dienas leidžiančių prie audimo staklių. Tačiau, priešingai nei daugybė kitų indėnių, Araselė išdrįso pamėginti išgyventi viena.

Suintriguota Araselės pasakojimo, nusprendžiau surengti jai siurprizą: paprašiusi draugų Amerikoje, Europoje ir Lietuvoje pagalbos, surinkau Araselei šešių šimtų dolerių vertės užsakymą. Išgirdę jos istoriją, austų skarų įsigėidė per trisdešimt mano draugų iš dviejų žemynų, ir po poros dienų Antigva Gvatemalos aikštėje nustebinau Araselę, nupirkdama visą glėbį jos skarų, šalių ir apyrankių.

Negalėdama patikėti savo akimis, Araselė skubiai paslėpė pinigų tarp palaidinukės klosčių ir puolė dėkoti. „Ak, dabar galėsiu nupirkti mergaitės batukus! Gal net vitaminų mažajai – jai kūdikystėje trūko pieno, ir ji tokia smulkutė... Oi, galbūt net ir mokykliniams marškiniams užteks“, – džiūgavo Araselė.

Įsipynusi Araselės austą juostelę į plaukus, atsisveikindama palikau jai savo elektroninio pašto adresą. Nesitikėjau kada nors gauti žinutės – Araselė rašė ir skaitė be galo sunkiai, – tačiau, mano nuostabai, po keleto mėnesių ji susirado draugę, mokančią naudotis internetu, ir parašė man laiškėlį: „Dukrytės ir aš laikomės puikiai. Prasidėjo liūčių sezonas, ir aš beveik nieko nebeparduodu, tačiau dosniųjų tavo bičiulių dėka mano mergaitės laksto su naujais batais ir mes turime atsargų dar keliems mėnesiams. Kartais man atrodo, kad viskas bus gerai...“

Nenoromis palikę keistąją, romantiškąją Antigvą Gvatemalą, pamažu patraukėme atgal į šiaurę. Meksikoje, Isla Muchereso saloje, mūsų jau laukė sena žvejybinė škuna, olandų burlaivis, kuriuo ketinome nusigauti į Kubą, Jamaiką ir Panamą. Lėtai keliaudami vingiuotais kalnų keliukais, traukėme link Floreso, graikišką salą primenančio miestelio Gvatemalos šiaurričiuose netoli Belizo sienos.

Pamažu riedėdami per nedidelius gvatemalietiškus miestukus, mėgavomės saulėta diena. Įpratę niekur neskubėti, staiga pajutome, jog važiuojame apsupti grupės nedidelių motocikliukų: vietiniai gvatemaliečiai motociklininkai, matyt, bus išsiruošę į savaitgalio išvyką. Draugiškai mojavome, kol pastebėjome, kad vienas motociklininkas atrodo neįprastai: ant peties jis buvo pasikabinęs ramentą, jam trūko kairės kojos, o motociklininkui už nugaros sėdėjo nedidelis berniukas. Pavaras vienakojis motociklininkas keitė keistu metalinu strypu, valdomu ranka, arba padedamas savojo keleivio.

Pagauti smalsumo pamojavome jam, kad sustotų. Paaiškėjo, jog keistasis vienakojis motociklininkas – tai dvidešimt penkerių metų Robinas, o kantrusis keleivis – jo aštuonerių metų sūnelis Angelas.

„Gyvenu Gvatemala Sityje ir kartą, eidamas iš darbo namo, tiesiog atsidūriau netinkamu laiku netinkamoje vietoje, – giedrai šypsodamasis pasakojo Robinas. – Tuo metu įvyko susišaudymas, ir paklydusi kulka pataikė man į koją. Gydytojai nusprendė amputuoti virš kelio... Iš pradžių buvo be galo sunku. Bet tuomet mano

viršininkas pasakė – pabandyk pasiimti seną mano motociklą, gal kaip nors pritaikysi jį sau ir vėl galėsi judėti. Taip ir padariau, nors iš pradžių galvojau, gal iš manęs tyčiojasi – juk kaip be kojos valdyti motociklą?“

Vis dėlto Robinas nepasidavė: po daugybės bandymų ir kirtimų jis pagaliau sugalvojo prie pavarų keitimo svirtelės privirinti metalinį strypą, kuriuo pavaras dabar galėjo keisti ranka. Netrukus motociklas Robinui tapo antromis kojomis: mažuoju „Suzuki GL 125“ motocikliuku jis keliavo visur. „Net pradėjau lenktyniauti! Tiesa, neturiu geros aprangos, batų ir tik šį palaikį šalną, taigi į bent jau pusiau profesionalias lenktynes manęs niekas neleis. Vis dėlto... man atrodo, jei turi svajonę, anksčiau ar vėliau ji išsipildys!“ – tikėjo Robinas.

Vargais negalais susirentęs nedidelę pastogę iš medienos ir skardos Gvatemala Sičio lūšnynuose, Robinas rūpinosi Angelu, ketino kada nors atidaryti savo motociklų taisymo dirbtuves ir dalyvauti neigaliųjų „Moto GP“ etape Ispanijoje. „Lūšnynų vaikis iš Gvatemalos elitinėse Europos varžybose! O kodėl gi ne! Kartais atrodo, kad toji amputuota koja man daugiau davė nei atėmė. Šiuo mažuoju motocikliuku esu nukeliavęs iki pat Nikaragvos – gal nukeliausiu ir iki Ispanijos? Kas žino“, – optimizmo nestokojo Robinas. Padėkoję už tokį neįtikėtiną susitikimą, pasikeitė kontaktais ir, paspaudę Robinui bei Angelui rankas, nurūkome Floreso pusėn.

Čia, kretietišką kaimelį primenančioje baltoje saloje didžiuliam Peten Icos ežere, ir vėl pasijutome atsidūrę kitokioje Gvatemala-

loje. Dailūs balti namukai, veganiškus patiekalus siūlantys hipsterių restoranai, prabangūs kokteilių vakarai ir baltais marškiniais pasi-
puošę padavėjai – atrode, jog atsidūrėme europietiškame kurorte, o
ne Gvatemalos provincijoje. Kiek pailsėję, išsiruošėme tolyn: nors
man magėjo išmaišyti daugiau Gvatemalos kalnų ir kaimų, susipa-
žinti su daugiau indėnų ir miestelėnų, motociklininkų ir keliautojų,
po truputį turėjome sukti Isla Muchereso pusėn.

Vėl kirtę Meksikos sieną, patraukėme per Tabaską, nuobodžiai
plokščią ir žalią valstiją, retkarčiais nusagstyta nedideliais, pusiau
apleistais miesteliais, kur vakariečiai turistai nebeužklysdavo nieka-
da. Merkiama pavasarinių liūčių keliavome per Jukataną, kol keliai
staiga tapo kur kas geresni, o pajūryje pradėjo baltuoti prabangūs,
mūrais užtverti kurortai. Kintana Roo valstija Meksikoje garsėjo
Plaja del Karmeno ir Kankūno kurortais bei vakarėliais, ir netrukus
kelyje pasirodė naujesni, prabangesni automobiliai, oro kondicio-
nierių prikimšti turistiniai autobusai bei privačias jachtas tempian-
tys visureigiai.

Įriedėję į Plaja del Karmeną, pasijutome tarsi atsidūrę kur nors
Floridoje. Įdegę amerikiečiai ir europiečiai, pasidabinę „Nike“ bate-
liais ir paplūdimio apranga, žioplanėjo plačiomis, švariomis gatvė-
mis, o kiekvienas pastatas viliojo prabangiomis dizainerių drabužių
ir aksesuarų vitrinomis, „Starbucks“ kavinėmis, įvairiausiais resto-
ranais ir naktiniais klubais. Plaja del Karmenas buvo amerikiečių va-
karėlių ir atostogų centras: įsikūręs prie tobulo balto smėlio paplū-
dimio ir neįtikėtinai žydros jūros, siūlantis viską, ko tik gali įsigeisti

nuobodžiaujančio trisdešimtmečio ar keturiasdešimtmečio širdis, įskaitant kokainą ir prostitutas, penkių žvaigždučių viešbučius ir pasilinksminimus kiaurą parą, šis kadaise tylus hipių kaimelis prie jūros dabar virto apsipirkinėjimo, pramogų ir vakarėlių monstru.

Savaitei, kol lauksime burlaivio kapitono ženkle, kada atkakti į Isla Mucheresą ir pakrauti motociklus į laivą, į Plaja del Karmeną pasisvečiuoti mus pakvietė čia jau porą dešimtmečių gyvenantis amerikietis Brajanas. „Kai atsikėliau čia prieš dvidešimt metų, pusė Plaja del Karmeno buvo laukinis paplūdimys, o kita pusė – svajoklių hipių komuna. Dabar hipiai paseno, o jų namų ir butų vertė čia išaugo iki astronominių sumų“, – pasakojo Brajanas. Ir nors ne vienas amerikietis iš Plaja del Karmeno vakarėlių bumo susikrovė gražaus pinigų, Brajanui norėjosi keltis kur nors, kur galėtų mėgautis ramybe. „Meksika yra toks be galo keistas ir chaotiškas reiškinys, bet kartu ji gali būti neįtikėtinai pavojinga. Po Kankūno karteliai pradeda kabinėtis prie Plaja del Karmeno verslininkų, ir man viso šito šlamšto jau gana. Noriu parduoti viską, ką turiu čia, ir veikiu keltis į kokią ramią užmiesčio vilą Vermonte... Visi šitie naktiniai klubai ir nevaldomas vartotojiškumas – ne man“, – vaišindamas mus šaltonis apelsinų sultimis, skundėsi Brajanas.

Įsikūrę prabangiam jo bute su lauko baseinu ir balto paplūdimio smėlio krašteliu vos už penkių minučių kelio, kibome į darbus. Polas griebėsi fotografijų, o aš paskendau straipsnių ir reklaminių tekstų užsakymų jūroje – žinojau, jog netrukus nebeturėsiu interneto ryšio mėnesį, o gal net du, tad magėjo suspėti padaryti kuo

daugiau. Dienų dienas, valandų valandas tūnojau įknibusi į kompiuterį, nemačiau nei saulės, nei jūros, o žydruoju prie pat namų durų esančiu baseinu pasinaudojau vos keletą kartų: nors siela reikalavo dirbti tik tuomet, kai lankė įkvėpimas, realybė be ceremonijų baksnojo į petį pustušte banko sąskaita. Atsipalaiduoti nebuvo kada: arba būdavome kelyje, arba, radę spartaus interneto ryšio ir privataus buto ar namo oazę, tiek aš, tiek Polas tiesiog pradingdavome savo kompiuteriuose.

Kartu ramybės man niekaip nedavė šaunuolio vienakojų Robino ir jo sūnelio Angelo likimas. Paprašę draugų ir pažįstamų motociklininkų pagalbos socialiniuose tinkluose, su Polu surinkome šiek tiek pinigų, už kuriuos nupirkome Angelui mokyklos reikmenų, batukus ir keletą žaislų. Aš įtikinau amerikiečių motociklininkų aprangos kompaniją „Klim“ padovanoti Robinui gerą, saugią aprangą ir šalmus jam bei Angelui, o Džonas, tas pats šaunuolis Dasčio asistentas iš Kolorado, nusprendė nupirkti Angelui visą vaikišką motokroso aprangą ir atvirą šalną. Teliko šį turtą kaip nors nugabenti Robinui: DHL kurjerio paslaugos būtų kainavusios beprotišką sumą, o paprasto pašto Gvatemaloje nebuvo.

„Ei, aš turiu pusbrolių Gvatemala Sityje – atrodo, bus pats laikas jį aplankyti! – staiga pranešė Gustavas, meksikietis motociklininkas, kadaise sutiktas Batopilaso kaimelyje. – Stryktelėsiu į automobilį, sulakstysiu iki El Paso Teksase – siųskite viską ten, – o tuomet grįšiu į Meksiką, sėsiu į lėktuvą ir ištaisysiu Robinui staigmeną“, – pažadėjo jis. Nudžiugusi patikėjau misiją Gustavui.

Galiausiai, perštinčiomis nuo spoksojimo į ekranus akimis ir besimarkstydami nuo dienos šviesos, atsisveikinome su Brajanu, pasibalnojome motociklus ir iškeliajome į Kankūną, kur kelto į Isla Mucheresą prieplaukoje susitikome su Liza ir Saimonu, savo Kari-
bų ekspedicijos bendražygiais. Jau penkiolika metų be pertraukos klajojantys motociklais po pasaulį Liza ir Saimonas buvo tapę tikrų tikriausia motokeliautojų legenda.

„Na, ką, Kuba? Prisipažinsiu, nežinau apie ją visiškai nieko, išskyrus kažką apie cigarus ir Hemingvėjų. Šįkart tyčia nesiruošėme ir neieškojome jokios informacijos... Nusprendėme laukti staigmenos“, – ilgesingai žvelgdamas į vis dar uždarytą kavos stendą linksmai pareiškė Saimonas.

Susizgribau, jog aš taip pat nesuspėjau pasikapstyti giliau, nei girdėti stereotipai apie Fidelį Kastro, romą, „Buena Vista Social Club“ muzikantus ir „Senį ir jūrą“. Kuba mano galvoje buvo visiškai baltas lapas: suvokiau, jog tai sala Karibuose, žinojau, jog jau šešiasdešimt metų Kuba visiškai atskirta nuo pasaulio, jog ten vis dar klesti socialistinis Kastro režimas... tačiau sausi faktai, nuogirdos ir gandai toli gražu nesudarė tvaraus vaizdo. Vis dėlto, kaip ir Saimonas su Liza, nutariau tiesiog patirti Kubą tokią, kokia ji bus.

Po trumpos kelionės keltu į Isla Muchereso salą sustatėme motociklus šalia nedidelės prieplaukos, kurios vandenyse jau suposi „Stahlratte“, senutis, braškantis burinis laivas, 1903 metais statytas Amsterdamo dokuose. Iš pradžių plaukiojęs kaip norvegų žvejyb-
nė škuna, aštuntajame dešimtmetyje jis atiteko vokiečių hipių ko-

munai Brēmene, o dabar jau dvejetą dešimtmečių laisvamaniškai kursavo Karibuose tarp Meksikos, Kubos, Jamaikos, Providensijos, Panamos ir Kolumbijos. Vadovaujamas kapitono Liudviko, bekelnio Karibų pirato, atsiliepiančio į Lulu pravardę, „Stahlratte“ kasmet Karibų jūra gabeno motociklininkus, dviratininkus ir kuprniautojus, susiruošusius į Pietų Ameriką.

„Motociklus į laivą pakrausime vakare, kai sutems, nes jums teks persistumti juos štai per šį restoraną iki doko – matot, tai, kaip čia pasakius, nėra labai legalu – o tuomet ryte pasipildysime degalų atsargas, ir pirmyn!“ – žvaliai pranešė Liudvikas, glostinėdamas didžiulį savo pilvą. Mūvęs palaikiais šortais ir apsiavęs sandalais, nuolat ant nosies smunkančiais akiniais ir nedideliu auksiniu auskaru ausyje, kapitonas Liudvikas atrodė tarsi tikrų tikriausia Karibų pirato šmėkla, džiugiai besivaidenanti turistų apgultame Isla Mucherese.

Susėdę tame pačiame restorane, per kurį vėliau teks gabenti motociklus, stūmėme laiką. Kol Polas, Liza ir Saimonas keitėsi naujienomis ir gandais, aš maniakiškai rašiau paskutinį tekstą, kurį buvau būtinai pažadėjusi išsiųsti tądien; pasislėpusi už didžiulio kavos puodelio barškinau klaviatūra, ignoruodama visus ir viską aplinkui. Galiausiai įdienesius pagaliau paspaudžiau mygtuką „siųsti“, išjungiau kompiuterį, sumirksėjau nelyg per anksti pabudusi pelėda ir atsidasau. Viskas: ateinančius pusantro mėnesio, o galbūt ilgiau, nebebus nei interneto ryšio, nei naujų darbų... rodėsi, tik dabar pirmąkart pagaliau iš tiesų pamačiau tobulo žydrumo jūrą, tyvuliuojančią tiesiai priešais.

Nusileidus sutemoms, tyliai nusistūmėme motociklus medine prieplauka. Čia prie „Stahlratte“ doko mus pasitiko Paulis, Karlas ir Ana, laivo įgula: nors visiems jiems tebuvo po aštuoniolika devyniolika metų, tiek Ana, tiek Karlas laive jautėsi tarsi senbuviai. Mikliai suraišioję mazgus, kapitonas Liudvikas ir jaunieji jūreiviai sukėlė mūsų motociklus į denį, apvyniojo brezentu bei plastiku ir, tvirtai pririšę, paliko ilsėtis. O mes įsikūrėme žemiau denio esančioje bendroje kajutėje, sudarytoje iš keleto dviaukščių lovų, poros privačių kambarėlių ir kelių hamakų.

Ši nedidelė kajutė dabar tapo mūsų namais. Sukirtę ištaigingą Liudviko ruošą vakarienę iš keptos auksinės skumbrės, liūliuojami Meksikos įlankos bangų, užmigome besapniu miegu. Odisėja jūra prasidėjo.



Antroji filosofiją ir tarptautinius santykius studijavusios žurnalistės, keliautojos, motociklininkės Eglės Gerulaitytės knyga. Pirmoji, „Bastūnės liudijimai“ apie keliones motociklu po Pietų Ameriką, išleista 2017 m.

„Amerika be dangoraižių“ – tai netradicinės kelionės motociklu, bekelės išbandymų ir nuotykių bei netikėtų atradimų knyga, pasakojanti apie Šiaurės Amerikos įdomybes ir gyvenimą. Navahų legendos, aligatorių medžiotojai, vudu raganos, Niufaundlando žvejai, Meksikos ir Gvatemalos indėnai, uždaroji socialistinė Kuba ir paslaptingos Karibų salų gentelės – visos šios istorijos, tikros ir nepadailintos, keistos ir kasdieniškos, knygoje atgyja kelionių dienoraščio forma.

Tai tarsi socialinis įvairių Šiaurės Amerikos ir Karibų šalių, tautų ir genčių komentaras, nuotykių knyga ir kartu – istorija apie gyvenimą kelyje, jaunos moters „atėjimo į amžių“ ir savo vietos po saule paieškų metraštis.

Gal kelionė be grįžimo datos
gali tapti nauja pradžia?

ISBN 978-609-466-380-2



TYTO
ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt